

Zkouška životnosti a životaschopnosti osiva

Bc. Hana Potyšová

květen 2012

Zkouška životnosti

- **životnost osiva** je souhrn vlastností určujících aktivitu osiva v různých podmínkách prostředí
  - vyrovnanost klíčení a růstu klíčků
  - schopnost vzcházet za nepříznivých podmínek
  - projevy po skladování (např. uchování klíčivosti)
- osivo s vyhovující životností má potenciální schopnost se dobře projevovat i za neoptimálních podmínek životního prostředí

Zkouška životnosti

- cílem zkoušky je poskytnout informace o hodnotě osiva pro pěstování v širokém rozsahu podmínek nebo o skladovacím potenciálu partie
- měla by poskytnout informace ke zkoušce klíčivosti a pomoci při diferenciaci partií se stejně dobrou klíčivostí
- v současné době existují pouze 3 zkoušky, které splnily podmínky validace

Zkouška konduktivity u hrachu

- měření konduktivity (elektrické vodivosti) vodního výluhu vzorku hrachu (nelze použít pro hrách dřeňový)
- partie s vysokou konduktivitou se považují za partie s menší životností (vykazují vysoké uvolňování elektrolytu) a naopak
- poskytuje odhad potenciálu polní vzcháživosti

Zkouška urychleného stárnutí sójí

- stresový test urychleného stárnutí
- vztahuje se k polní vzcházivosti i skladovacímu potenciálu
- semena jsou na krátkou dobu (72h) vystavena vysoké teplotě (41°C) a relativní vlhkosti (95%), což způsobí zrychlené stárnutí osiva
- partie s vysokou životností si po zkoušce zachovávají vysokou klíčivost a naopak

Test vzcháživosti kořínků u kukuřice

- nová ISTA metoda (od ledna 2012)
- míra klíčivosti v rané fázi je vyjádřením stáří osiva, hlavní příčiny snížené životnosti
- vysoký počet kořínků vzešlých na začátku zkoušky klíčivosti znamená vysokou životnost a naopak
- životnost kukuřice se vztahuje k potenciálu polní vzcháživosti
- zkouška se založí podobně jako zkouška klíčivosti – 8x25 semen v ruličkách FP, osivo se nechá klíčit
  - a) při 20 °C – hodnotí se po 66 hodinách (± 15 min)
  - b) při 13 °C – hodnotí se po 144 hodinách (± 1 hod)
- hodnotí se počet semen, která vytvořila kořínek min 2 mm dlouhý

Zkouška životaschopnosti

- tetrazoliový test

- životaschopnost – souhrn všech vlastností osiva, které určují míru jeho aktivity v průběhu klíčení a polní vzcházejivosti
- účelem zkoušky je rychlý odhad životaschopnosti u druhů s dlouhou zkouškou klíčivosti , s vysokým výskytem dormantních semen nebo prokázání různých typů sklizňových a posklizňových poškození (tepelné, mechanické, hmyzem)
- podstatou zkoušky je barevná reakce, která je důsledkem redukčních pochodů v živých buňkách
- o životaschopnosti semene rozhoduje poloha a rozsah neobarvených částí, ne intenzita zbarvení

Příprava semen před barvením

- předběžné vlhčení

- nabobtnalá semena se lépe řežou a propichují (jsou méně křehká), barvení je rovnoměrnější
  - **pomalé vlhčení**
    - semena se nechají bobtnat na FP nebo ve FP
    - pro druhy, které mají sklon k lámání a tvorbě puklin při ponoření do vody
    - pro stará a suchá semena
  - **máčení ve vodě**
    - semena se nechají ve vodě dokud nenabobtnají

Příprava semen před barvením

- preparace pletiv

- u mnoha druhů je nutné pletivo před barvením vypreparovat, aby se usnadnilo pronikání tetrazoliového roztoku a tím i hodnocení
- během preparace musí být semena udržována ve vlhku, do tetrazoliového roztoku se ponoří po dokončení preparování všech semen z jednoho opakování
  - **propichování semen** – provádí se jehlou nebo ostrým skalpelem v méně důležité části semene
  - **podélný řez** – u semen obilovin a větších trav, vede se středem embryonální osy a $3/4$ délky endospermu
    - u dvouděložných semen bez endospermu – polovina vzdálenější části děloh, embryo s nerozřezává

Příprava semen před barvením

- preparace pletiv

- **příčný řez** – u obilek trav se vede blízko za embryem, u dvouděložných semen s rovným embryem a bez endospermu – odstraní se 1/3-2/5 semene
- **příčný zářez** – u malých obilek *Agrostis spp.*, *Phleum spp.*, *Poa spp.*
- **vyříznutí embrya** – používá se u ječmene, žita a pšenice, endosperm se prořízne těsně nad štítkem, skalpelem se lehce pootočí, aby endosperm po délce praskl, embryo se přenese do tetrazoliového roztoku
- **odstranění osemení** – tvrdé obaly ořechů a peckovic se rozlousknou nebo rozpoltí, kožovité obaly semen se po navlhčení naříznou a sloupnou

Barvení

- probíhá za předepsaných podmínek dle Metodiky pro zkoušení osiva a sadby (doba, teplota, zamezení přístupu světla...)
- předepsaná doba se může prodloužit, aby se vyloučil vliv pomalého pronikání tetrazoliového roztoku do pletiv
- barvení by nemělo být příliš intenzivní, aby se nepřekryly kontrasty obrazců, které vznikají v důsledku poškození mrazem

Hodnocení

- životaschopná jsou ta semena, která se obarví úplně, nebo jsou obarveny životně důležité části
- neživotaschopná jsou semena, která nesplňují požadavky uvedené výše, dále nevykazující charakteristické zbarvení, nebo mají měkká místa v životně důležitých částech
- semena se zjevným abnormálním vývojem se považují za neživotaschopná i v případě, že jsou obarvená

Stručný přehled metod

Skupina plodin	Vlhčení při 20 °C typ a doba (hod)		Příprava před barvením	Doba barvení (hod)	Pozorovaná tkáň	Hodnocení
Trávy	ve FP voda	16-18 2-3	odstranit plevy a řez příčný řez podélný	18 2	povrch embrya	1/3 kořene
Obiloviny	voda	4-18	vyříznout embryo podélný řez embryem a $\frac{3}{4}$ endospermu	3 3	povrch embrya embryo a štítek	kořen a 1/3 vnější plochy štítku
Jeteloviny	voda	18	nedělá se	18	odkrytý povrch embrya	1/3 kořene 1/3 děloh $\frac{1}{2}$ povrchu
Luskoviny	ve FP	4	nedělá se	6	odkrytý povrch embrya	2/3 kořene $\frac{1}{2}$ děloh

Stručný přehled metod

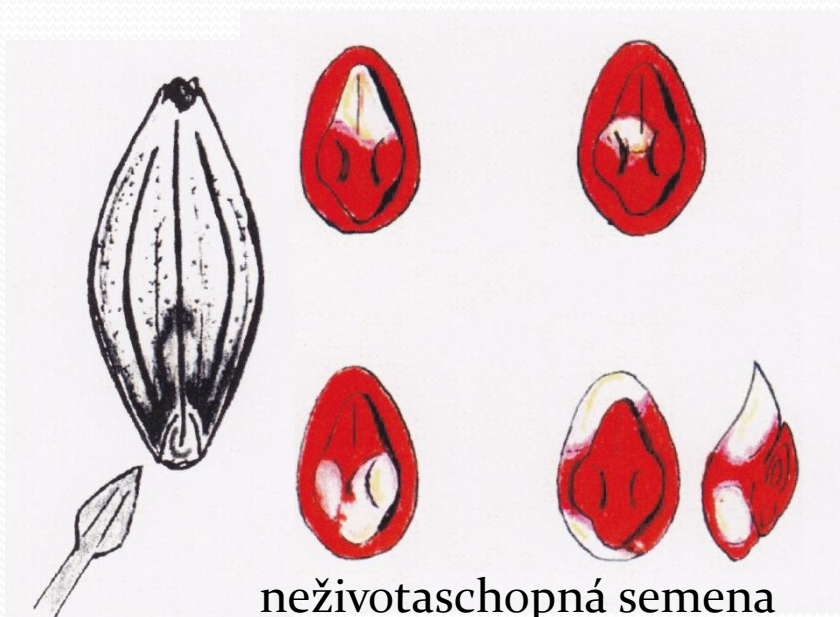
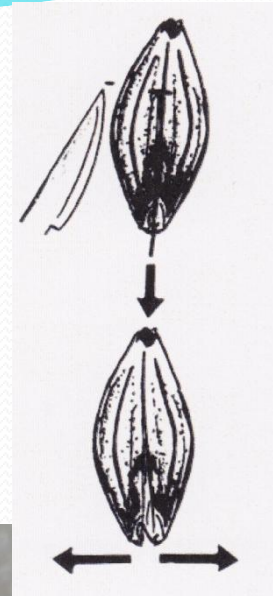
Skupina plodin	Vlhčení při 20 °C Typ a doba (hod)		Příprava před barvením	Doba barvení (hod)	Pozorovaná tkáň	Hodnocení
Malvice	voda	18	příčný řez v 1/3 od distálního konce děloh odstranit osemení	20-24 18	vyjmout embryo	kořenová špička, 1/3 děloh
Peckovice	voda	18	odstranit osemení bez přípravy	8-12 12-18	oddělit dělohy od sebe	kořenová špička, 1/3 děloh

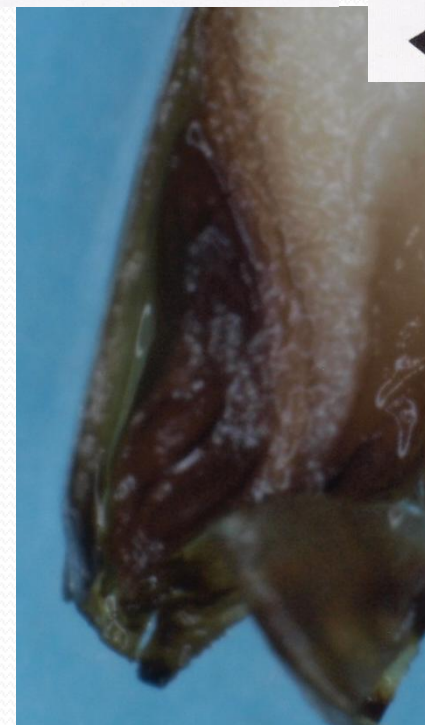
Ječmen

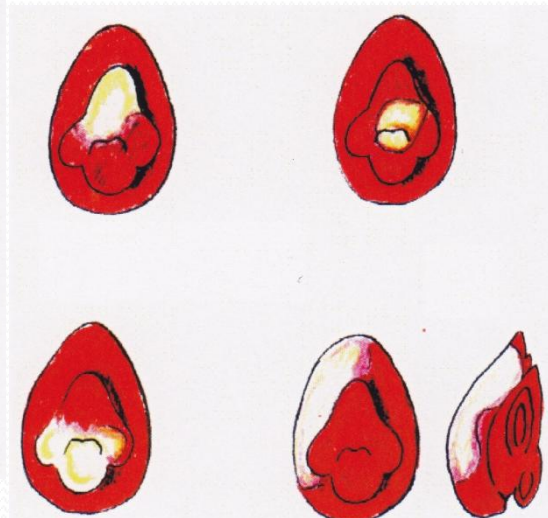
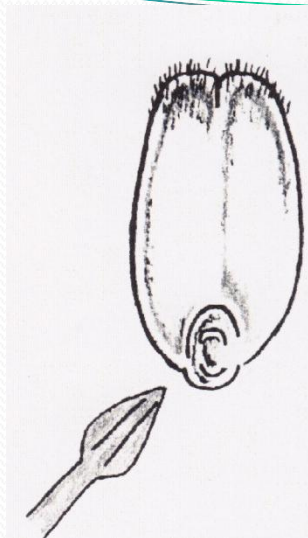
neživotaschopná semena

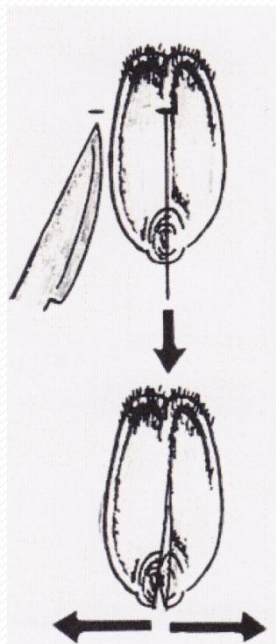
neživotaschopná semena

Pšenice

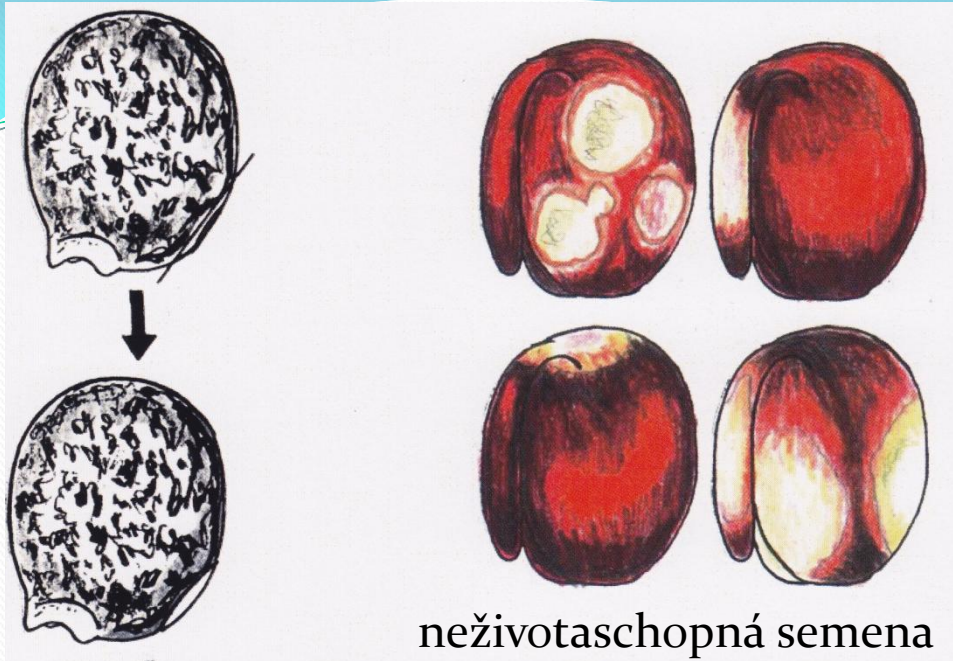
neživotaschopná semena

neživotaschopná semena

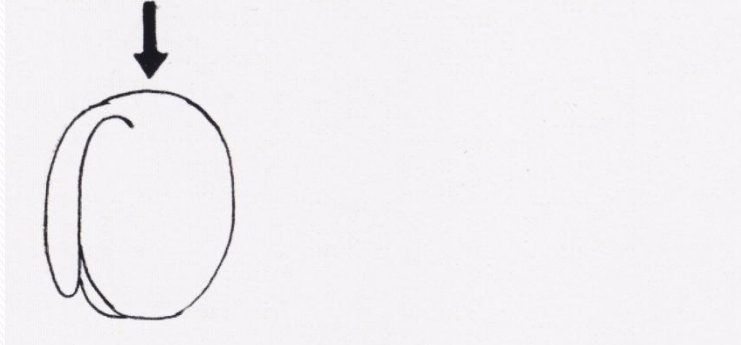

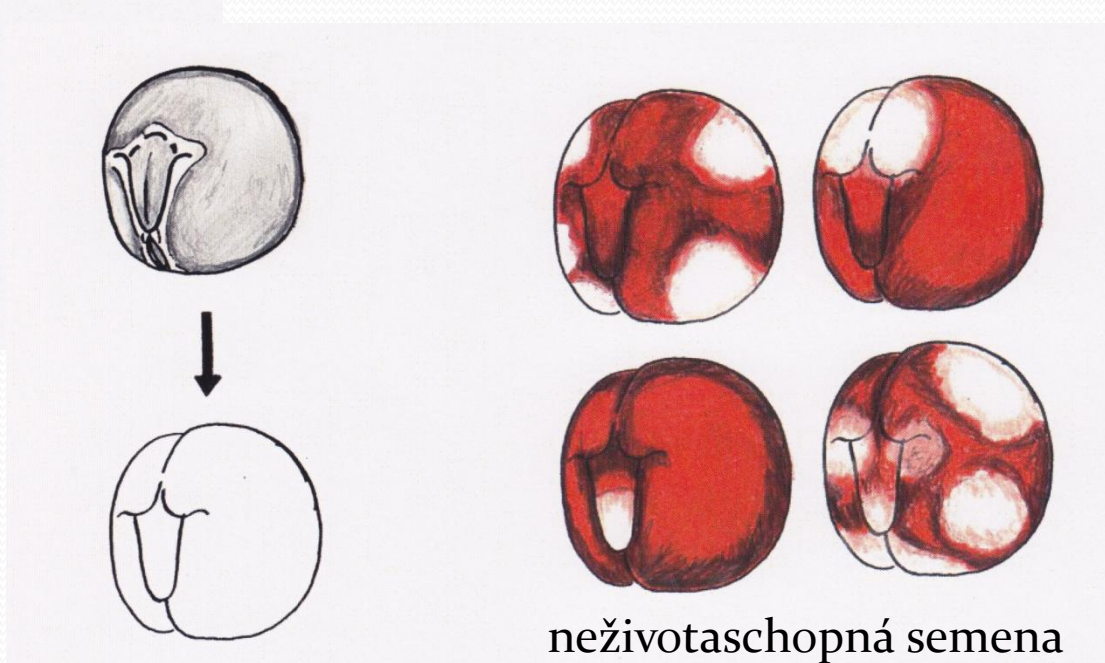

neživotaschopná semena

Lupina

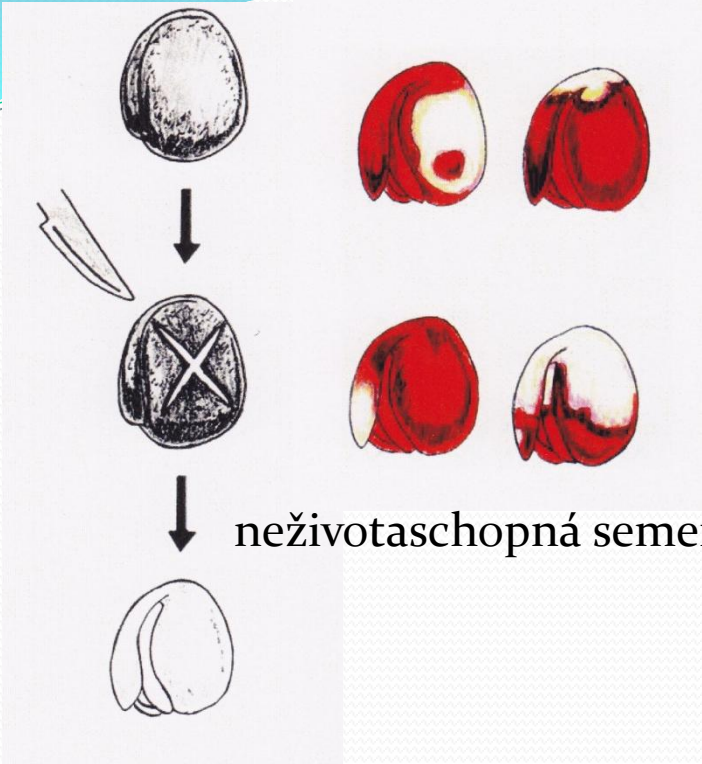

Hrách

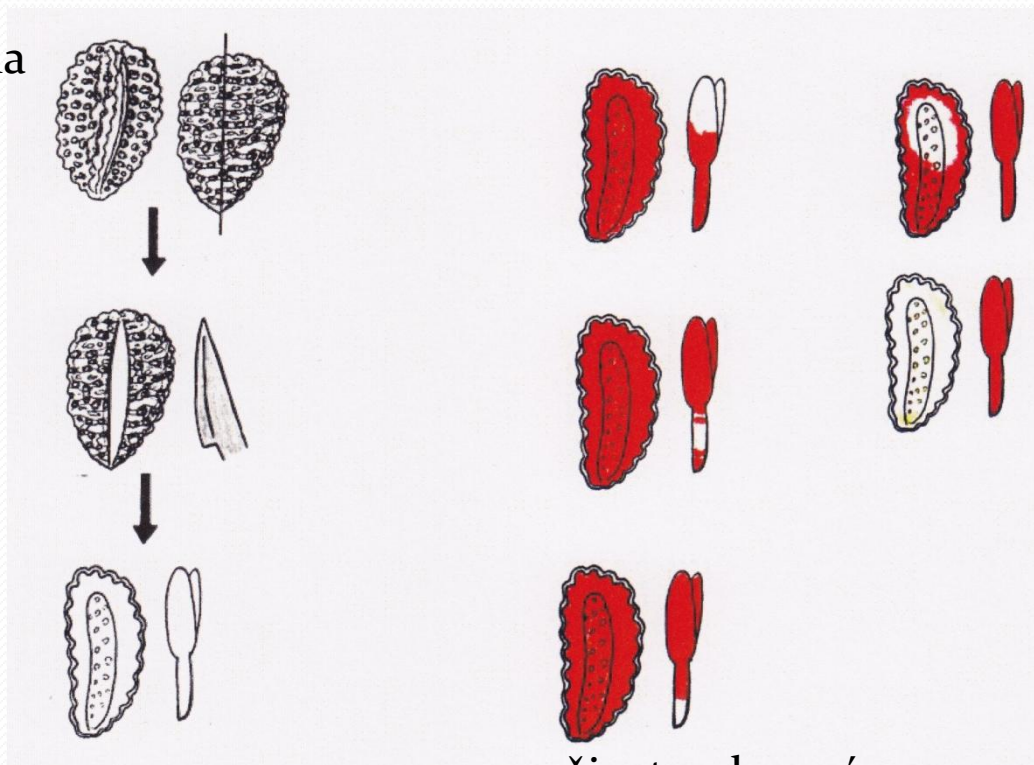
neživotaschopná semena

Hořčice

neživotaschopná semena

Svazenka

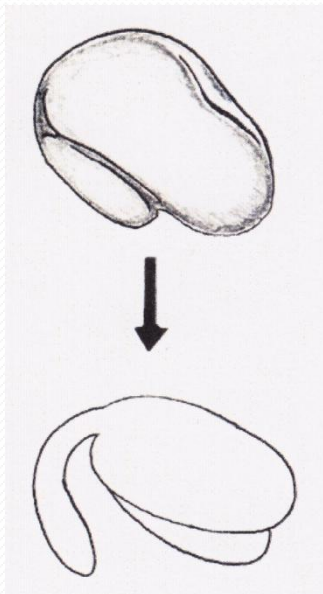

neživotaschopná semena

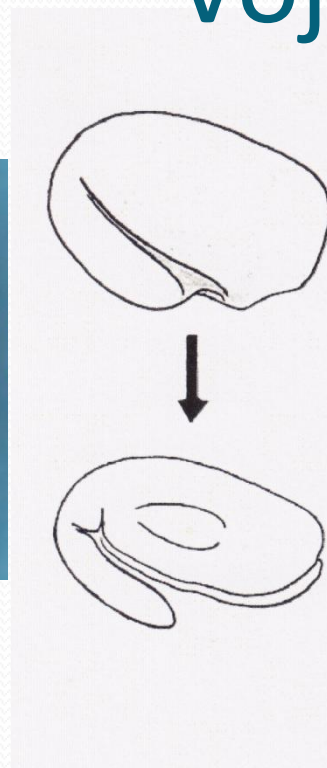

neživotaschopná semena

Jetel

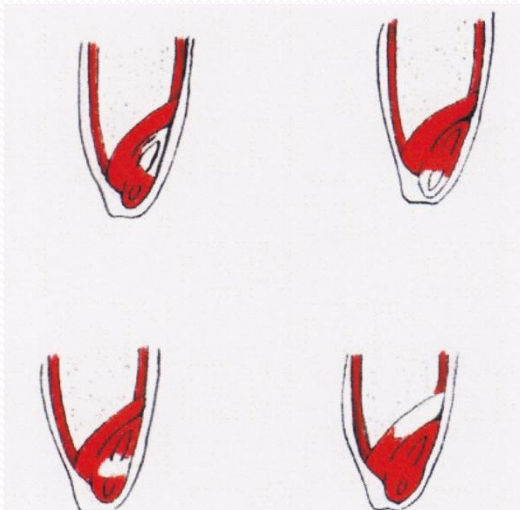

Vojtěška

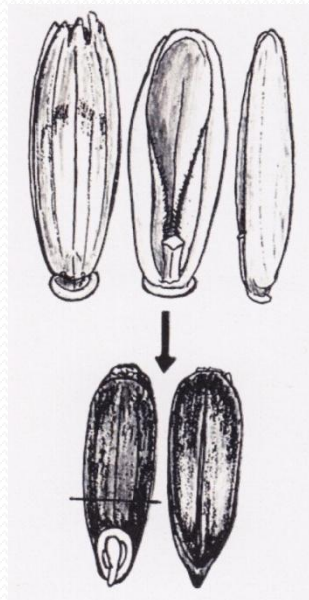

neživotaschopná semena

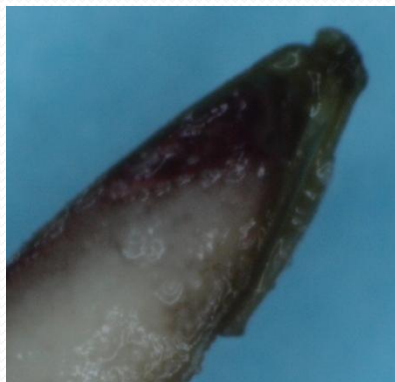
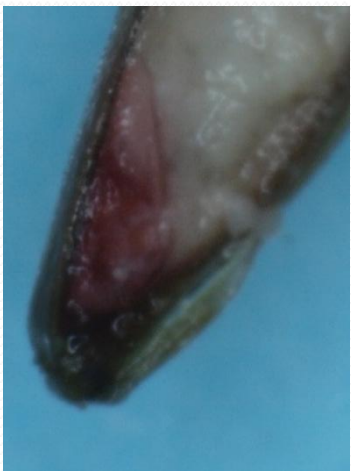
Jílek

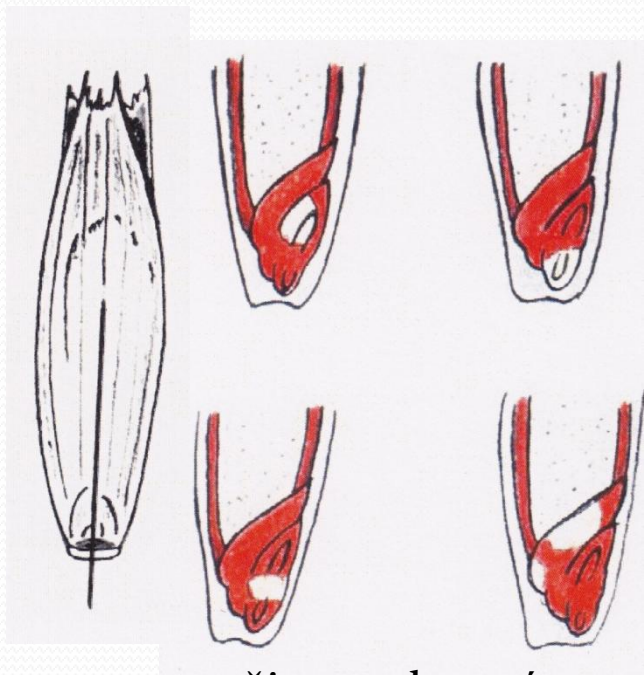
neživotaschopná semena

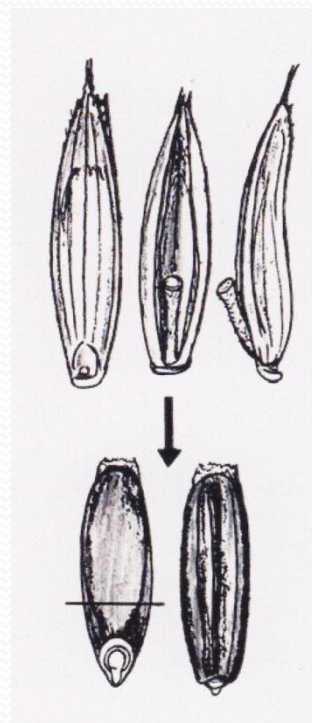
neživotaschopná semena

Kostřava

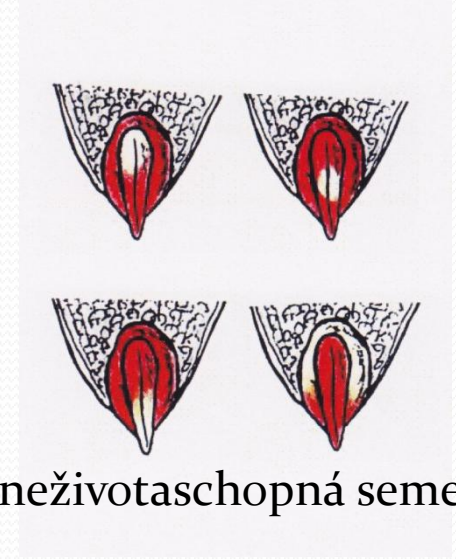
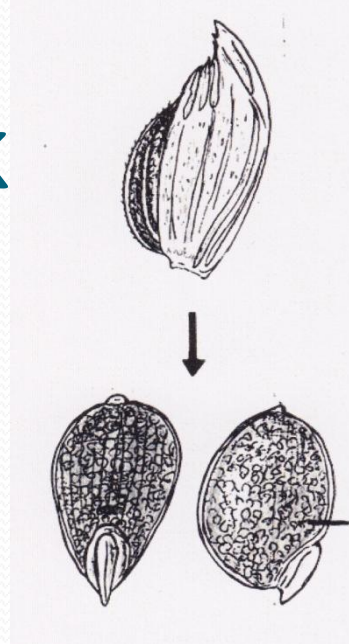
neživotaschopná semena

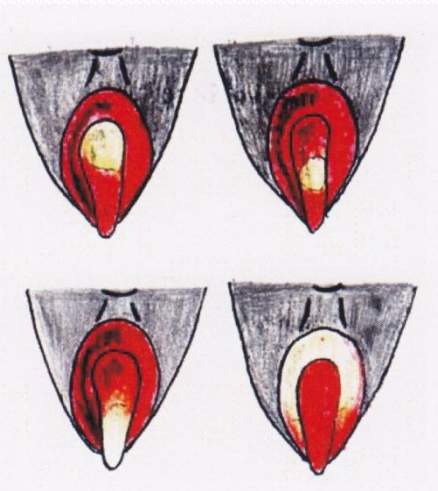
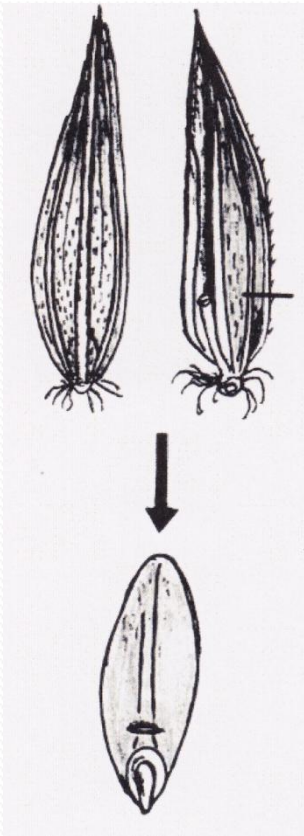
neživotaschopná semena

Bojínek

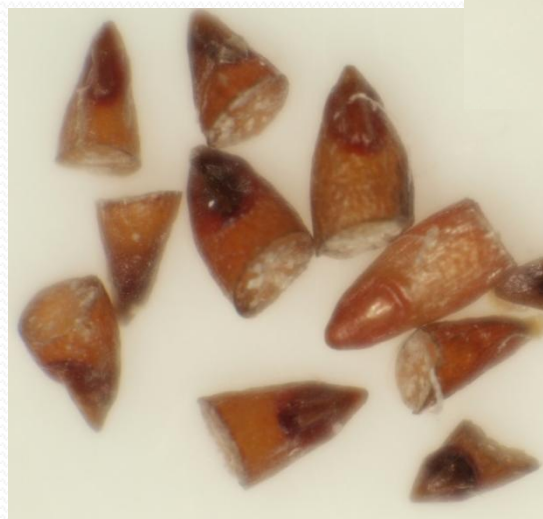
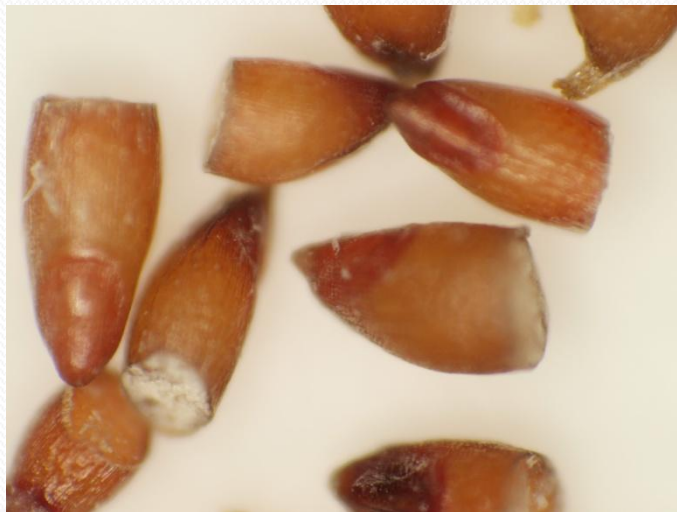
neživotaschopná semena

neživotaschopná semena

Lipnice

Metlice

neživotaschopná semena

Děkuji za pozornost